RADU PAVEL GHEO
West University of Timişoara

ANDREI CODRESCU'S IDENTITY MASKS: PSEUDONYMS AND HETERONYMS

Abstract: This paper focuses on Andrei Codrescu's multiple pseudonyms and heteronyms, and on their connection with the identitary issues they reveal. While he was still living in Romania, the former Andrei Perlmutter, aspiring teenage poet of Jewish descent, was suggested to select a Romanian-like pseudonym, in order to comply with the unofficial, but imposed social requirements of the period. Subsequently, after his departure from Romania – first to Italy, then to his new country, the United States –, Codrescu would constantly imagine and use a large number of pseudonyms and heteronyms. It is our opinion that this constant and persistent mask-changing and name-playing perpetuated by Codrescu represents an attempt to playfully undermine the restrictive definition of unique identity and the preconceptions associated with it. The tragicomic story of the first pseudonym adopted by the future Andrei Codrescu, as well as the long series of pseudonyms and heteronyms he later used, both as a Romanian and American writer, are presented here in association with his multiple identity and intermediary position, as an outsider-insider in both Romanian and American cultures.

Keywords: Andrei Codrescu, identity, pseudonym, heteronym, multiple identity.

Născut în 20 decembrie 1946 în Sibiu, cu numele de Andrei Ivanovitch (probabil Ivanovici) Perlmutter, viitorul poet şi prozator american Andrei Codrescu urmează cursurile liceului Gheorghe Lazăr din oraşul natal. La încheierea studiilor liceale emigrează împreună cu mama lui, ca evrei de origine română, în urma unui acord încheiat de România comunistă cu statul Israel. Înainte de emigrare, în anii adolescenţei, cel care avea să devină Andrei Codrescu a participat la cenacluri şi întâlniri literare în oraşul său natal, a început să scrie versuri în limba română, iar ulterior, în spaţiul literar american, s-a impus ca poet, prozator, eseist şi personalitate media: un creator cu adevărat plurivalent şi cu o identitate multifaţetată, reflectată nu doar în opera sa, ci şi – fapt foarte interesant – în măştile onomastice la care apelează de-a lungul timpului. Asupra acestor măşti identitare se concentrează studiul de faţă.

Într-un secol cum a fost al douăzecilea, obsedat de identitate şi apartenenţă (etnică, naţională, socială, religioasă etc.), concepte în numele cărora s-au comis crime din cele mai oribile şi care au provocat exilul a milioane de oameni şi moartea altor milioane (de la Holocaustul declanşat de nazişti până la epurările etnice din fosta Iugoslavie, cu care s-a încheiat acest secol), Andrei Codrescu refuză orice etichetă simplificatoare, clamându-şi dreptul la individualitate şi libertate: „Nu «aparţin» Israelului, cum nu «aparţin» nici României sau Americii. Am iluzia că-s liber" (Musceleanu 2012). Calea aleasă de el este însă una subtilă şi imaginativă: nu va respinge etichetele identitare simplificatoare, ci şi le va asuma una după alta, atât biografic, cât şi literar, contracarând fiecare tentativă de alterare a identităţii sale şi ajungând să-şi înmulţească entităţile sinelui într-o proliferare parcă incontrolabilă, care, prin acumulare în exces, ridiculizează tocmai intenţia de a încastra clişeistic în nişte cadre fixe individualitatea fluidă, proteică, a creatorului. Cum remarcă Kirby Olson într-o carte dedicată scriitorului româno-american, „Codrescu are tot atâtea identităţi câţi pantofi are Imelda Marcos şi dansează în ele, punând în scenă travestiuri ale ficţiunilor

BDD-A21798 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:51:32 UTC)

efemere ale identităţii“ (Olson 2005, 45). Această modalitate reactivă de opoziţie şi apărare se manifestă în cel mai înalt grad în pseudonimele şi heteronimii de care s-a folosit Codrescu de-a lungul timpului, cu o ingeniozitate şi o fervoare ce amintesc de spiritul avangardist al începutului de secol XX. Puţini autori se pot lăuda cu numărul şi varietatea de *noms de plume* imaginate de A. Codrescu, ale cărui abilităţi imaginative şi ludice sunt folosite astfel subversiv şi reactiv, în vederea bulversării şi ridiculizării unei ordini rigide, constrângătoare, cu care s-a confruntat încă de la începuturile carierei literare.

Până la urmă, câte pseudonime şi câţi heteronimi a avut Andrei Codrescu – adică, pentru a fi mai exacţi, Andrei I. Perlmutter? Multe. Mulţi. Le-a (şi i-a) utilizat până într-acolo încât a transformat acest procedeu, des întâlnit în lumea literară, într-un joc – dar nu într-unul fără miză, fiindcă elementul declanţator al acestei sarabande de nume, de măşti auctoriale, are de-a face tocmai cu evreitatea şi, mai precis, cu *evreitatea sa românească*, cu poziţia sa de tânăr poet cu nume evreiesc într-o Românie pretins egalitaristă, dar subteran antisemită, din anii comunismului dejist. S-ar părea că singurul text semnat cu numele său iniţial, Andrei Perlmutter, este poezia „Şantier“, ce reprezintă debutul său într-o revistă literară (în aprilie 1962, în *Luceafărul*, la poşta redacţiei). Următoarele poezii publicate în România apar semnate cu numele de Andrei Steiu, primul său pseudonim. Povestea acestuia e relatată de Codrescu în mai multe interviuri, dar cea mai detaliată relatare apare într-un volum de meditaţii asupra literaturii şi cărţilor din 2012, intitulat *Bibliodeath*:

> Andrei Steiu s-a născut la o şedinţă onomastică a cenaclului literar [din Sibiu] din 1962. A fost o şedinţă specială, căreia i-a fost dedicată întreaga întâlnire săptămânală, fără ca eu să o ştiu. Preşedintele cenaclului a anunţat că agenda acelei seri o constituia „înlesnirea publicării creaţiei lui Andrei Perlmutter“. (Toată lumea ştia că, având un nume precum „Perlmutter“, n-o să onorez niciodată cu prezenţa paginile vreunei reviste literare săptămânale româneşti.) Am fost luat pe nepregătite, dar nu surprins: inexistenţa prejudecăţilor rasiale era una dintre dogmele Marii Minciuni. S-au lansat tot felul de nume, doar că eu n-aveam de gând să-i las să îmi schimbe ei numele, aşa că am intrat în joc şi am strigat tare cuvintele cele mai revoltător de curat rustice din vocabularul antisemit. „Steiu“, cum mi-am spus în cele din urmă eu însumi, înseamnă „pisc“ sau „stâncă“ sau „creastă de munte“, un loc atât de pur, de înalt şi de zgrunţuros, că nici un evreu nu ajunsese vreodată acolo. (Codrescu 2012a, 10-11)

Aşadar, nu tânărul Perlmutter a avut iniţiativa alegerii unui pseudonim, ci colegii săi de la cenaclu, probabil mai familiarizaţi cu regulile cenzurii discrete, dar ferme, exercitate de regim. Însă, odată pornit pe această cale, viitorul Andrei Codrescu n-a mai putut fi oprit decât de el însuşi. Merită remarcată sonoritatea căutată, etnică, autohtonă, românească, a acestui nume propriu, „Steiu“ (deşi cuvântul este de origine slavă), precum şi caracterul lui neutru din punct de vedere sociologic (şi chiar gramatical): un nume comun, generic, de mineral, transformat în nume propriu. Aparent, nimic nu-l mai împiedica pe tânărul Perlmutter să devină un poet – în acel moment unul român – pe nume Andrei Steiu, iar toată povestea pseudonimelor sale s-ar fi încheiat aici. A intervenit însă o mică problemă grafică, un fel de întorsătură ironică a destinului, care – îndrăznim să speculăm – i-a declanşat ulterior lui Codrescu sarabanda jocului de-a v-aţi ascunselea cu numele literare. O povesteşte tot scriitorul, făcând haz de absurdul situaţiei: „Acest *nom de plume* al meu i-a satisfăcut pe confraţii mei, asta până când s-a observat că, atunci când semnam cu noul meu nume, eram obligat de stilul nostru de scris de mână cursiv să-l fac pe «u» ca pe un «n», ceea ce îl transforma pe «Steiu» în «Stein», un cuvânt care însemna tot «piatră», dar în germană, şi care era un nume evreiesc“(Codrescu 2012a, 11). La „Codrescu“ Andrei Perlmutter ajunge mai târziu – el afirmă că în Italia, după ce a părăsit România împreună cu mama sa – şi nici acest pseudonim nu e lipsit de conotaţii etnice şi ideologice: „Nu ştiam, când am semnat prima oară

BDD-A21798 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:51:32 UTC)

Codrescu, că m-am botezat cu numele unui antisemit notoriu, Codreanu. Cred că eram deja un bun antisemit inconştient. Mai târziu, când am realizat ce făcusem, am decis să-mi ţin numele şi să fac din Codreanu o mică referinţă-n biografia mea. O revanşă, dacă vreţi, împotriva unei culturi care face auto-mutilarea «firească»“ (Pricop 1997). Între timp însă, pe parcursul scurtei sale şederi în Italia (şi, poate, câtva timp după aceea, în Statele Unite), scrie şi trimite poezii la diverse reviste româneşti din exil folosind un pseudonim feminin – aşadar, schimbându-şi nu doar numele, ci şi genul. Despre acest pseudonim vorbeşte, printre altele, în introducerea la volumul de versuri de tinereţe *Instrumentul negru*, explicând că „în Roma am auzit şi vocea Mariei Parfenie, o fiinţă din interiorul meu, care lamenta cu un străvechi accent autohton ceva pierdut încă din începuturile speţei sale. Câteva din aceste poezii au fost publicate în revistele româneşti din exil: *Limite* (scoasă la Paris de Virgil Ierunca), *Revista Fundaţiilor Regale, Destin* şi *Mele* (revista lui Ştefan Baciu din Honolulu)“ (Codrescu 2005a, 10). Abia după aceea va adopta pseudonimul Andrei Codrescu, cu care a devenit cunoscut *mai întâi în cultura americană* şi cu care a semnat şi câteva poezii în limba română înainte de a deveni poet, prozator şi om de radio american.

Nu e un lucru obişnuit ca un scriitor aflat la începuturile carierei să folosească trei pseudonime (nemaisocotind şi „debutul“ semnat cu numele său real şi apărut la poşta redacţiei) pentru ceva mai mult de o duzină de poezii. Iar tânărul poet emigrant din anii 1960 nu s-a oprit aici. În Statele Unite a rămas, e drept, Andrei Codrescu, dar la un moment dat a apelat la un nume pe care l-a folosit mai degrabă ca pe un *alter ego* decât ca pe un pseudonim – numele unuia dintre maeştrii săi literari din România –, cum mărturiseşte în interviul acordat lui C. Pricop: „Am publicat la [revista] *Work* şi un ciclu de «poezii de Tristan Tzara», care-au fost scrise de mine pe engleză şi apoi traduse-n româneşte. «Ineditele» lui Tristan Tzara au fost discutate de critică“ (Pricop 1997). Deşi Codrescu continuă spunând că „scopul, cred eu, al acestor «traduceri» era să-mi găsesc un pod între limbi, să găsesc un fel de a-mi justifica stângăcia şi necunoaşterea limbii“ (engleze), nu este exclus ca acest gest teribilist, în spiritul de farsă demolatoare de clişee specific avangardiştilor, să fi reprezentat mai mult de-atât. Se poate lua în calcul şi o dorinţă de identificare a tânărului poet cu maestrul său, de asimilare simbolică a acestuia în propriul sine creator prin traducere, chiar dacă o asemenea supoziţie, deşi veridică, e mai greu de verificat.

Putem totuşi bănui în jocul acesta de măşti, în dosul cărora se ascunde autenticul Perlmutter, şi o formă de rebeliune eficientă împotriva etichetelor identitare cu substrat ideologic, de la primul său pseudonim – impus de necesitatea unei „românizări“ a personalităţii sale auctoriale – până la jongleria cu pseudonime şi heteronimi de mai târziu, din America. E un joc cu miză personală, dar cu efecte în plan literar. Iar înşiruirea de nume (şi de măşti) continuă. Tot în *Bibliodeath* scriitorul mărturiseşte că „Am şi «tradus» şapte poeţi români, dintre care, cu excepţia unuia, i-am inventat pe toţi. Le-am scris opera în engleză, după care am tradus-o în româna «originală». Nici manuscrisul acesta n-a fost publicat vreodată, dar am senzaţia că nu-i chiar atât de prost“ (Codrescu 2012a, 55). Apoi, chiar în volumul său de debut în limba engleză din 1970, *License to Carry a Gun*, deşi cartea e semnată cu numele de Andrei Codrescu, poemele incluse în ea sunt atribuite unor heteronimi, unor *personae*, doi bărbaţi şi o femeie: Julio Hernandez, un portorican aflat în închisoare, Alice Henderson-Codrescu (numele soţiei autorului), o tânără americancă a vremii ei, şi Peter Boone, un ex-beatnik care ajunge în Vietnam, unde devine un fascist mistic şi apoi e împuşcat. Aşadar, o femeie şi doi bărbaţi, dintre care unul este imigrant. „În plus“, explică apoi Codrescu, „a mai fost şi Calvin Boone, un călugăr benedictin ale cărui poeme au fost tipărite la şapirograf în 1971 cu titlul *The History of the Growth of Heaven*“ (Codrescu 2012a, 55), iar poemele din volumul său *It Was Today* (2003) sunt atribuite altor doi heteronimi: „Lu Li, o curtezană de la curtea imperială [chineză], şi Weng Li, un soldat“ (Codrescu 2012b, 343). Tot în această serie de jocuri cu *personae* trebuie inclus şi primul roman publicat de

BDD-A21798 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:51:32 UTC)

Andrei Codrescu în Statele Unite, un roman comercial intitulat *The Repentance of Lorraine*, apărut iniţial la Simon & Schuster în 1975 şi semnat cu pseudonimul Ames Claire, despre care autorul spune că „înseamnă «The Aim's Clear: Money» sau «The Name's Ames», amândouă calambururi intraductibile". *The Aim's Clear: Money*, adică „Scopul e clar: bani", reprezintă un pseudonim reuşit, de vreme ce Codrescu a scris acest roman *„soft-core erotic mystery"* pentru a obţine ceva bani – ceea ce s-a şi întâmplat: „S-au vândut 120.000 de exemplare (majoritatea în Canada, unde-i frig). Am câştigat ceea ce era pentru mine o sumă enormă de bani pe vremea respectivă: vreo $ 25.000"(Codrescu 2005b, 128).

În fine, mai există un nume, pe care Codrescu îl foloseşte în scrierea sa autobiografică *The Life and Times of an Involuntary Genius* din 1975: „Mă numesc Andrei Ivanovitch Goldmutter! Andrei Ivanovitch mi-a fost dăruit de draga mea mamă, care credea că un nume rusesc mă va scuti să fiu împuşcat de prietenii noştri din Uniunea Sovietică. [...] Goldmutter este un nume evreiesc vechi şi măreţ, care înseamnă «mamă de aur», căci se ştie că evreii sunt obsedaţi de aşa ceva" (Codrescu 2001, 94). „În textul acesta", comentează Richard T. Kidder apariţia acestui *alter ego* autobiografic, foarte apropiat de numele autentic al lui Codrescu/Perlmutter, „naratorul la persoana a treia îşi atribuie numele de Andrei Goldmutter, o variantă a numelui său original, Perlmutter sau «sidef» [literal, „mama de perlă"], şi transformă astfel preţioasa materie, perla, în aur, rezonând astfel cu evoluţia imagisticii elaborate pe parcursul textului" (Kidder 2011, 53). Codrescu însuşi spune că „mi-am numit personajul autobiografic «Goldmutter», mama-de-aur. Am observat după ce am scris cartea că era plină de două substanţe: aur şi oţel" (Codrescu 2005b, 167-168). Dar e foarte posibil ca impulsul de a folosi – iarăşi – un nume diferit de cel veritabil să vină din aceeaşi revoltă ironică, subversivă şi bulversantă împotriva etichetelor onomastice cu valoare ideologică ori etnică – la fel ca, poate, şi insistenţa lui Codrescu de a-şi păstra un pseudonim cu rezonanţe româneşti clare într-un mediu lingvistic englezesc. Altfel spus, jocurile sale onomastice sunt menite să ascundă, să buimăcească şi să intrige. După primul pseudonim, cel adoptat din precauţii ideologice, scriitorul foloseşte o avalanşă de măşti, în dosul cărora se ascund uneori alte măşti (*alter ego*-uri, heteronimi, pseudonime, heteronimi ai pseudonimului, falşi poeţi şi falşi traducători), astfel că până la urmă reuşeşte să manipuleze şi să deraieze chiar şi „adevărul" istorico-literar.

Aici îşi are, de exemplu, sorgintea neîndoielnică informaţia – falsă, dar inclusă în două mari dicţionare de literatură română, *Dicţionarul general al literaturii române* coordonat de Eugen Simion, apărut între anii 2004-2009, şi *Dicţionarul biografic al literaturii române* al lui Aurel Sasu (din 2006)– că numele real al lui Codrescu ar fi Goldmutter, adică numele acelui *alter ego* menţionat mai sus, şi nu Perlmutter, numele său adevărat. În plus, fantezia autobiografică a autorului a lăsat urme şi în alte locuri: într-una din enciclopediile *online* existente azi se spune că imediat după emigrare, „mergând la Roma, tânărul scriitor a învăţat să vorbească fluent limba italiană şi a obţinut un titlu de *master* la Universitatea din Roma. Apoi, împreună cu mama sa, a mers la Paris şi în cele din urmă în Statele Unite" (*www.encyclopedia.com*). În realitate Codrescu nu a studiat niciodată la Universitatea din Roma şi nici vorbă să fi ajuns la Paris în acea perioadă a vieţii.

Înşirate unul după altul, pseudonimele (şi heteronimii) lui Codrescu formează un şir de nume din cele mai diverse. Andrei Steiu, Maria Parfenie, Andrei Codrescu, Tristan Tzara, Julio Hernandez, Alice Henderson-Codrescu, Peter Boone, Calvin Boone, Andrei Goldmutter, Ames Clare, Lu Li, Weng Li, pe lângă altele, nedezvăluite şi neştiute. Identităţi etnice din cele mai diverse, feminine şi masculine deopotrivă, din medii, epoci şi spaţii diferite ale lumii – un şir de nume ce duc în spate istorii personale (reale, imaginate ori ficţionalizate) şi ascund în dosul lor un singur autor, pornit să-şi multiplice identitatea prin zeci de măşti şi punând astfel sub interogaţie însuşi conceptul de identitate unică, rigidă, dată pentru totdeauna şi indivizibilă. Scriitorii recurg adesea la pseudonime, e o practică relativ comună, dar anvergura

BDD-A21798 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:51:32 UTC)

demersului lui Codrescu sugerează un alt mecanism decât cel comun, cu motivaţii sau intenţii diferite. Anamaria Fălăuş e de părere că prin acest procedeu „el [Codrescu] a început să se fragmenteze în bucăţi diferite, fiecare din ele constituind întruchiparea unei personalităţi diferite, cu propria sa identitate nouă“. Dincolo de acest joc de măşti, cercetătoarea distinge la Codrescu „o continuă căutare şi dezvoltare a propriei identităţi“, asociind – foarte credibil, dacă ne gândim la cronologia exploziei de măşti auctoriale din creaţia acestuia – procesul de căutare a sinelui cu exilul şi experienţa exilică. Ea vede în Codrescu „prototipul «celuilalt», întotdeauna în opoziţie faţă de normă, un evreu şi un poet care încearcă să îşi găsească drumul în viaţă într-un regim comunist“ şi care „ulterior devine exilatul, *outsider*-ul“ (Fălăuş 2012, 159-161 *passim*).

Nu e deloc improbabil ca numeroasele pseudonime (inclusiv heteronimii) imaginate şi utilizate de Codrescu să ilustreze, după cum sugera Anamaria Fălăuş, instalarea poetului în postura identitară a „celuilalt“, a diferitului, a marginalului chiar, căci „personajele pe care şi le alege aparţin unor categorii speciale de oameni (adică lesbiene, poeţi, fascişti sau călugări), care sunt întotdeauna puşi în situaţia de a înfrunta probleme de integrare, adaptare şi acceptare, fiind astfel siliţi să înceapă să îşi interogheze propriul sine şi să se definească în opoziţie cu ceilalţi“ (Fălăuş 2012, 161). Şi nici intenţia subversivă, de subminare ludică a ideii de identitate unică, stabilă şi inalterabilă, nu e greu de acceptat, mai ales că o asemenea atitudine, aparent programatică, e asumată şi de declaraţiile scriitorului: „Adusesem după mine în America un sac doldora de identităţi: evreu român, transilvănean, dac, roman, poet, cititor... Mă războiam cu orice identitate care se credea permanentă şi eram hotărât să scot la iveală un asemenea aflux de identităţi, încât ideea de identitate să pară absurdă“ (Codrescu 2012a, 20).

Complexitatea cazului lui Andrei Codrescu provine din tripla sa apartenenţă, asumată şi dobândită (dacă ne gândim la cea americană), care îl face să constituie un caz exemplar pentru studierea metamorfozelor conceptelor de identitate culturală şi de cultură/literatură naţională în perioada contemporană. Nu întâmplător am asociat multitudinea de pseudonime şi heteronimi utilizaţi de autorul în cauză cu atitudinea lui subversivă faţă de etichetele identitare restrictive şi exclusive şi nu credem că greşim atunci când afirmăm că acel prim pseudonim literar impus tânărului Andrei Perlmutter – cel de Andrei Steiu – a declanşat avalanşa onomastică la care a recurs scriitorul de-a lungul carierei sale.

Un fenomen similar se petrece şi în cazul identităţii sale culturale. Andrei Codrescu, admirator şi discipol al teribiliştilor autori avangardişti, acceptă şi integrează identităţi succesive, ba chiar caută să le multiplice până într-acolo încât ridiculizează sistemul rigid al etichetărilor şi compartimentărilor restrictive. Acumulează identităţi-măşti şi se joacă sistematic cu ele, ţinta jocului său subversiv neconstituind-o o identitate sau alta în sine, ci încremenirea în tipare fixe, restrictive, procedura anexării prin identificare. Astfel, el se declară, rând pe rând, alternativ sau concomitent, român, sibian şi/sau transilvănean, evreu american, new-orleansian, exilat. Afirmă într-un interviu că în America „interesul celor de vârsta mea pentru mine m-a făcut să devin (în joc) supra-român, meta-român, român inasimilabil“ (Pricop 1997). În acelaşi timp, simţul diferenţei, perpetua sa poziţionare ca *outsider*, devine o armă utilă împotriva oricărei asimilări şi anexări forţate, lucru de care Codrescu e foarte conştient. Aşadar, „joaca de-a identităţile“ la care recurge, la fel ca joaca de-a pseudonimele, nu este una gratuită, ci, cum presupuneam anterior, ascunde traume şi aspiraţii, adesea nenumite. (Aşa cum tot o traumă ascunde şi renunţarea definitivă – şi rareori comentată de autor ori de critici – la numele său de familie, numele tatălui său. Un scurt comentariu despre acest fapt găsim în volumul de dialoguri cu Robert Lazu, unde Codrescu spune că „Mai extraordinar – de la această distanţă – mi se pare mie uşurinţa cu care am agreat această ştergere a numelui tatălui. Adevărul e că nu stăteam bine cu tata şi era schimbarea şi un fel de răzbunare pe el“ – Codrescu 2005b, 119). Biografia lui e cea care l-a

BDD-A21798 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:51:32 UTC)

determinat să declanşeze această sarabandă a măştilor şi autoimaginilor incerte, alunecoase, uneori chiar contradictorii – sau aparent contradictorii. Codrescu îşi explică destul de limpede raportarea la identitatea lui socială şi elementele care i-au modelat această raportare într-una din notele de subsol din *Bibliodeath*, unde rememorează percepţiile şi judecăţile sale din copilărie şi adolescenţă asupra subiectului. Odinioară, în Sibiu, spune el, „eram sigur de locul meu în cadrul «familiei de naţiuni», familie simbolizată de prietenul meu german Peter, de prietenul meu român Ion şi de prietenul meu maghiar Iossi [Ioji]. Niciodată nu mi-a trecut prin minte că toţi aceşti prieteni multilingvi erau *cetăţeni* români [...] Pe atunci nu ştiam că există o diferenţă între cetăţean şi etnic şi că cel de-al doilea e supus unei presiuni permanente de a-şi impune puterea asupra altor etnici“ (Codrescu 2012a, 20-21). Abia pe parcurs devine tot mai conştient nu doar de alteritatea sa, augmentată ulterior de emigrarea în America, ci şi de distincţiile, adesea arbitrare, impuse de autorităţile statului sau de comunităţile etnice. Împotriva acestor etichete limitatoare şi a normelor impuse de ele – cum ar fi aceea de a avea un pseudonim literar etnic românesc – se revoltă el în felul descris mai sus. Din această perspectivă, nici Statele Unite, ţara libertăţii şi democraţiei, nu-i satisfac aşteptările:

Pentru mine „a deveni american“ nu era doar o componentă a concepţiei „internaţionaliste“ impuse în şcoală, ci şi utopia extrem de populară a emigranţilor, prin urmare ce putea însemna un „american“? Ştiam că cetăţenia îţi conferă anumite privilegii (un paşaport), dar când mi-am depus dosarul pentru cetăţenie, m-a revoltat să descopăr că eram nevoit să jur credinţă unui soi de identitate „naţională“, în numele căreia am fost puricat de poliţie prin dosare pierdute şi restrictive. (Codrescu 2012 a, 22)

Proliferarea frenetică a eurilor poetice, a măştilor literare, este una din soluţiile la care recurge. O alta este asumarea tuturor etichetelor posibile, care, prin acumulare, devoalează într-un final absurditatea procedeului instituţionalizat.

Astfel, nu e deloc surprinzător că scriitorul se declară când român, când american ori evreu, când doar transilvănean ori sibian, când newyorkez sau new-orleansian – fiind în acelaşi timp toate acestea, pe rând şi laolaltă. La un moment dat Codrescu spune că „Acum, când mă întorc în România, sunt întrebat adesea dacă sunt un poet român sau unul american, iar eu de obicei răspund că sunt o persoană amero-româno-newyorkezo-new-orleansiană care nu e nimic din toate cele de mai sus, ci doar poet“, lansând o avalanşă de etichete identitare pe care le anulează cu o întorsătură de frază ironică şi, în acelaşi timp, paradoxală, revelând ambiguitatea asociată lor şi augmentând-o imediat cu o asumare totalizantă a individualităţii sale specifice: „Sunt arhiva tuturor lucrurilor pe care le ştiu şi a tuturor locurilor în care am fost, cum ar fi spus Walt Whitman“ (Codrescu 2012a, 34-35). Trimiterea la Whitman e semnificativă; ea certifică asumarea de către Codrescu a unei condiţii similare cu cea a poetului american ce declara că „I am large, I contain multitudes“. Asemenea lui, Codrescu cuprinde şi el mulţimi, dar într-un alt sens decât în amplul poem whitmanian *Song about Myself*. El se multiplică, se fragmentează, se transformă în funcţie de lumile în care trăieşte, printr-o mişcare complexă şi perpetuă de identificare cu un spaţiu cultural şi social şi, în acelaşi timp, de distanţare faţă de acel spaţiu – şi mai ales fără a pierde nimic din ceea ce a fost sau este.

Pluralitatea vocilor adoptate, într-o formă sau alta, de A. Codrescu n-a trecut neobservată, aşa cum n-au fost ignorate nici implicaţiile extraliterare, cu funcţie existenţială, ale acestei atitudini. Marcel Pop-Corniş afirmă într-un studiu publicat în revista din exil *Agora* că la Codrescu „interferenţa de voci şi limbaje are implicaţii deopotrivă estetice şi ideologice. Cum ne anunţă un interlocutor în *Comrade Past & Mister Present,* marea sa descoperire la vârsta de treizeci de ani a fost pluralismul. [...] Din motive lesne de înţeles, literatura lui Codrescu se doreşte promotoarea unei *dialectici plurale,* anti-dogmatice“

BDD-A21798 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:51:32 UTC)

(Cornis-Pope 1987, 227-228). Într-un studiu mai extins (de fapt o versiune amplificată, în limba engleză, a studiului publicat în *Agora*), acelaşi critic şi teoretician apreciază că „multiplicarea măştilor şi a identităţilor asumate devine modul prin care Codrescu face faţă Tăcerii şi Exilului", comparându-i strategia cu cea a lui Nabokov şi citându-l pe George Steiner, care spune despre cel din urmă că „a trecut prin mai multe limbi ca un potentat itinerant. [...] Ca să fiu mai clar: postura multilingvistică şi interlingvistică constituie atât materia, cât şi forma operei lui Nabokov" (Cornis-Pope 1996, 178). Nu întâmplător Pop-Corniş îl asociază pe Codrescu lui Nabokov: amândoi sunt exilaţi, multilingvi, amândoi transgresează graniţele între limbi şi culturi, amândoi trăiesc – literar şi existenţial – experienţa exilului. Merită remarcat şi faptul că Pop-Corniş evită termenul de „interval" sau „interstiţiu", percepând situaţia ambiguă – şi fertilă în plan literar – a scriitorilor din această categorie: exilaţi din cultura de origine şi integraţi în cultura recipientă, cea de adopţie (în cazul de faţă cea americană), ei se integrează până într-atât încât devin parte a celei de-a doua, fără a-şi pierde niciodată cu totul calitatea de *outsider*. În acelaşi timp, ei devin *outsideri* şi faţă de cultura de origine, fără a se rupe însă vreodată complet de ea.

Ce se întâmplă însă cu identitatea artistului ce îşi asumă creator o asemenea multiplicare a sinelui creator? Cum se poate delimita un eu artistic – şi chiar unul biografic – în acest joc intercultural cu măşti şi oglinzi? Şi mai ales unde îl putem plasa, fie şi doar din necesităţi taxonomice, pe scriitorul versatil şi proteic ce îşi asumă acest cumul de identităţi şi, în acelaşi timp, se distanţează ironic când de una, când de alta? „Identitatea mea a început..." (Pârjol 2005) se porneşte să explice autorul într-un interviu, iar ideea începutului – şi, implicit, a evoluţiei – identităţii anulează automat posibilitatea unei identităţi stabile, imuabile, date dintru început.

O analiză foarte coerentă şi pătrunzătoare oferă Noemi Marin, care îl plasează pe Andrei Codrescu într-un spaţiu cultural specific: „Un astfel de retor, al cărui scris este o reacţie la condiţiile specifice expatriatului, îşi elaborează discursul la intersecţia diferitelor graniţe culturale, pornind de la relaţii specifice dintre trecut şi prezent, dintre libertate şi oprimare, dintre ţara-mamă şi ţara de adopţie" (Marin 2002, 100). Spaţiul acesta l-am putea numi unul „de *superpoziţie*" şi în el se plasează nu numai Andrei Codrescu, ci şi mulţi alţi autori a căror apartenenţă culturală multiplă provoacă dezbateri şi analize extinse. Nu doar exilul şi nici doar tripla sa identitate (românească, americană, evreiască) îl fac pe Codrescu un permanent *outsider/insider*, ci mai ales această superpoziţie asumată conştient, chiar programatic – de scriitor ce şi-a construit identitatea auctorială într-un continuum temporal ce a integrat toate componentele culturale şi biografice ale existenţei sale. La Codrescu diferenţa nu reprezintă un stigmat – sau nu *mai* este astfel –, ci un dat exploatat cu inteligenţă şi spirit. Instabilitatea, proteismul, fragmentarismul sunt tehnici la care Codrescu apelează constant, modificându-şi mereu perspectiva şi schimbând necontenit măştile. Un fapt interesant, asociat acestui proteism remarcat, printre alţii, de Kirby Olson, este şi acela că „poezia lui face loc înăuntrul său acestei diversităţi de indivizi [...], populând şi îmbogăţind limbajul american cu noi entităţi posibile, însă adesea în cadrul unor lumi ale memoriei ce seamănă foarte bine cu România" (Olson 2005, 29). Această combinaţie de măşti sau *personae* americane asociate cu lumi ale memoriei de sorginte românească îi va permite lui Olson să afirme că „un fapt esenţial pentru înţelegerea lui Codrescu este acela că el nu îşi îngăduie niciodată să se limiteze la o singură identitate" (Olson 2005, 36) – sau că acesta are tot atâtea identităţi câte perechi de pantofi avea Imelda Marcos, soţia dictatorului filipinez din anii 1960-1980. Stângacea metaforă a lui Olson ilustrează totuşi foarte bine poziţia scriitorului comentat de el. Şi tot Olson, într-o încercare de definire a lui Codrescu, apelează la o imagine whitmaniană, similară cu cea utilizată de scriitor în *Bibliodeath*: „Codrescu conţine mulţimi în el. Este un român care a învăţat să se accepte ca american, deşi îşi menţine o privire amuzată asupra

BDD-A21798 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:51:32 UTC)

acestui sine al său american, ca şi asupra celui românesc, pe care e mereu pregătit să-l scoată la iveală“ (Olson 2005, 156-157).

Român şi american, mereu în exterior, dar şi în interior – iată o descriere potrivită pentru identitatea multifaţetată pe care şi-a construit-o în timp Andrei Codrescu. Ea i-a permis să devină scriitor american în America şi să fie recunoscut ca scriitor român în România. Jocul său cu identităţile şi cu graniţa ce desparte „înăuntru“ de „afară“ e, probabil, unul dintre cele mai complexe şi mai interesante din literatura română – chiar dacă nu şi din literatura Statelor Unite, cu diversitatea lor etnolingvistică manifestă şi general acceptată.

Bibliografie:

Codrescu, Andrei 2001, *An Involuntary Genius in America's Shoes (And What Happened Afterwards)*, Black Sparrow Press, Boston.

Codrescu, Andrei 2005a, *Instrumentul negru. Poezii, 1965-1968*, Editura Scrisul Românesc, Craiova.

Codrescu, Andrei 2005b, *Miracol şi catastrofă – dialoguri cu Robert Lazu*, Editura Hartmann, Arad.

Codrescu, Andrei 2012a, *Bibliodeath: My Archives (With Life in Footnotes)*, ANTIBOOKCLUB, f.l.

Codrescu, Andrei 2012b, *So Recently Rent a World*, Coffee House Press, Minneapolis.

Cornis-Pope, Marcel 1996, *The Unfinished Battles. Romanian Postmodernism Before and After 1989*, Editura Polirom, Iaşi.

Cornis-Pope (Pop-Corniş), Marcel 1987, „Andrei Codrescu şi modelele avangardei“, în *Agora*, vol. I, nr. 1, pp. 218-240.

Fălăuş, Anamaria 2012, „Identity Metamorphoses in Andrei Codrescu's Exilic Memoir *An Involuntary Genius in America's Shoes (and what happened afterwards)*“, în *The Scientific Journal of Humanistic Studies*, anul IV, nr. 7, octombrie, pp. 157-161.

Kidder, Richard Thomas 2011, „«Like a prisoner in a cage»: Aspects of poetic language and the condition of writing in Andrei Codrescu“, în *Caiete critice*, nr. 3-4, pp. 50-57.

Marin, Noemi 2002, „The Rhetoric of Andrei Codrescu: A Reading in Exilic Fragmentation“, în Domnica Radulescu (coord.), *Realms of Exile: Nomadism, Diasporas, and Eastern European Voices*, Lexington Books, Lanham, MD, pp. 87-106.

Musceleanu, Dana 2012, „Voi reveni în România când dispar fasciştii“, interviu cu Andrei Codrescu, în *Adevărul*, 9 noiembrie.

Olson, Kirby 2005, *Andrei Codrescu and the Myth of America*, McFarland & Company, Inc., Jefferson şi Londra.

Pîrjol, Florina 2005, „Voi îmi hrăniţi spiritul“, interviu cu Andrei Codrescu, în *România literară*, nr. 16, 27 aprilie.

Pricop, Constantin 1997, „Sensul diferenţei a fost cu mine de când m-am născut“, interviu cu Andrei Codrescu, în *România literară*, nr. 45, 12 noiembrie.

http://www.encyclopedia.com/article-1G2-2507200123/codrescu-andrei.html

(Această lucrare a fost cofinanţată din Fondul Social European prin Programul Operaţional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cod contract: POSDRU/159/1.5/S/140863, Cercetători competitivi pe plan european în domeniul ştiinţelor umaniste şi socio-economice. Reţea de cercetare multiregională – CCPE.)

BDD-A21798 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:51:32 UTC)